

«ЯК МНОГО ВАЖИТЬ СЛОВО» АБО АКТУАЛЬНІСТЬ НАСТАНОВ ГАЛИЧАНСЬКОГО ПРОСВІТИТЕЛЯ МАРКІЯНА ШАШКЕВИЧА В КОНТЕКСТІ СЬОГОДЕННЯ

Зарихта О.В.

Викладач-методист Галицького коледжу
імені В'ячеслава Чорновола

У дослідженні акцентовано увагу на неординарності постаті Маркіяна Шашкевича, подвижницькій діяльності великого просвітителя, який не лише проповідував моральні істини, але й жив за ними, маючи рідкісний талант: учити, а не повчати і мислити завтрашнім днем.

Ключові слова: українське національне відродження, ідентичність, національна ідея, українська нація, подвижницька праця, життєві та моральні пріоритети, неординарна особистість, феномен Маркіяна Шашкевича.

Постать Маркіяна Шашкевича у свідомості більшості українців найчастіше асоціюється із «Русалкою Дністровою», першим західноукраїнським альманахом, який в силу об'єктивних причин було видано за кордоном. А ще при згадці про цього видатного галичанина в уяві спливають імена двох його соратників: Якова Головацького та Івана Вагилевича. Саме в такому контексті ми звикли розглядати розвиток українського національного відродження та розвиток української літератури на теренах Галичини, пов'язуючи його із постатями трьох побратимів, що присягнули все життя «діяти на користь народу й відродження руської народної словесності».

У народі кажуть: «Один в полі не воїн». Але наш багатовіковий досвід переконливо свідчить, що саме завдяки непересічним постатям рухається млин історії і саме завдяки їхній невичерпній енергії та силі духу нація приходить до усвідомлення власної ідентичності. А те, що саме такою неординарною особистістю був Маркіян Шашкевич, поза всяким сумнівом. Судіть самі: поет і

письменник, публіцист та перекладач із слов'янських мов, філософ та діючий священик Української греко-католицької церкви, активний громадський і культурний діяч, автор першої «Читанки» для дітей рідною мовою.

Доля не була поблажливою до нього і відвела йому до болю мало: лише 32 роки, останні з яких були ще й затьмарені тяжкою хворобою, що призвела до повної втрати зору і слуху. Проте він встиг чимало. Працюючи багато і завзято, отець Маркіян зумів отримати високу оцінку своєї подвижницької справи від справжнього титана праці, послідовника власної національної ідеї Івана Яковича Франка, який згодом назве «Русалку Дністрову» «явищем наскрізь революційним». Цей альманах був справді дуже доречним, адже він акумулював у собі величезний пласт багатовікової народної мудрості, справжні мовні перлини, які «славнозвісна трійця» продемонструвала широкому загалу.

Відомий давньогрецький філософ і софіст Горгій свого часу справедливо зауважив: «Слово – величний владика: на вид мале і непомітне, а творить чудесні справи – може зупинити страх, відвернути тугу, викликати радість і підсилити жалість». Коли читаєш твори Шашкевича, виникає відчуття, що опиняєшся наодинці із справді духовною людиною, кожному слову якої віриш беззаперечно, тому так боляче сприймаєш його риторичне «чому?»:

Руська мати нас родила,
Руська мати нас повила,
Руська мати нас любила:
Чому ж мова їй немила?
Чом ся не встидати маєм?
Чом чужую полюбляєм? [1, 55].

Будучи великим просвітителем, Маркіян Шашкевич прекрасно розумів значення рідної мови для відродження та подальшого існування української нації, тому всіляко намагався достукатися до умів тодішньої інтелігенції, шукаючи «людей відважних, енергійних, які б пішли проти встановлених традицій» [2,83]. Отець Маркіян завжди покладався на власні сили, будучи абсолютно впевненим у тому, що найдієвішим способом переконання є власний приклад. Саме тому він сам стає одним із таких людей, вбачаючи своє

призначення на цій землі у тому, щоб «заспокоїти спрагу народу рідним словом» [2, 83].

Упродовж свого недовгого, але яскравого життя Маркіян Семенович щоденною подвижницькою працею довів усім, що і краплі в морі іноді під силу здійснити справжню бурю, а конкретні вчинки навіть однієї людини можуть долучитися до спільної справи відродження цілого народу. Його проповіді рідною мовою та «Читанка» для маленьких українців – справді, промовистий факт конкретної і дієвої реалізації власних ідей. І це абсолютно нормально для людини, у якої слово ніколи не розходилося з ділом, яка завжди жила тим, до чого закликала інших:

Добре тому, хто уміє,
Розточивши буйні мислі,
Українським вітром гнатись;
Хто спів руський розуміє
І зустрівши тую пісню,
Поки ще мороз не тисне,
Поки туга-сум не висне,
До небес її підняти!
Благо тому, хто йти буде
Українцю сміло в душу,
Нові струни в ній порушить,
Дивні там думки здобуде... [1, 44].

Напевно, немає більшого щастя, аніж усвідомлювати власну причетність до великої справи. А якщо взяти до уваги той факт, що ти ще й наділений неабиякою вірою, то можна лише припустити, як багато може зробити така людина. Коли читаєш переспіви Шашкевича, абсолютно і остаточно переконуєшся в тому, що цей чоловік був справжнім фанатом своєї справи, який раз і назавжди визначив для себе життєві та моральні пріоритети. «Віра серця мого, як Бескид, твердо зостановилась на любові. Сполошиш ми долю і проженеш щастя, день ми споморочиш, і світ ми западе, нуждов м'я вдариш і нашлеш ми злидні, вирвеш ми очі і душу ми вирвеш, а не візьмеш милості і віри

не візьмеш, а не видреш любові і віри не видреш, бо руське ми в серці та й і віра руська!» [1,118]. Хіба можна звернутися більш переконливіше?! Це справжній крик душі українця і християнина, який не лише проповідував моральні істини, але й жив за ними, закликаючи до цього інших.

Багато цікавився Шашкевич й історичним минулим свого народу, прагнучи змінити його рабське становище у складі тодішньої імперії. В окремих фрагментах оригінальних творів, виданих ще за радянських часів, у 1973 році, знаходимо рядки, в яких Шашкевич, звертаючись до друга, відкрито говорить про те, що свобода завойовується: «Відкинь той камінь, що ти серце тисне! Дозволь – в той сумний тин най свободи сонечко зблисне: ти не неволі син!» Маємо й інші, доволі сміливі поетичні одкровення, в яких їхній автор пропонує українцям не просто вивчати свою історію, але й вчитися на власних помилках:

Споминайте, браття милі...

Може, спомин спосіб дасть

Воскресити в новій силі

Руську славу, руську владу! [1, 30].

Як же актуально і до болю правдиво звучать ці рядки сьогодні, коли ми ось у же 25 років поспіль відроджуємо власну історію, намагаючись утвердити національну державу. Шкода лише, що ніяк не хочемо дослухатися до порад справжніх просвітителів, до яких належить і Маркіян Семенович Шашкевич, що мали рідкісний талант: учити, а не повчати, мислити завтрашнім днем і йти за віру і волю народу до переможного кінця.

Як же багато ми повинні відкрити для себе у творчості цього непересічного галичанина і зрештою зрозуміти одну просту, але незаперечну істину: «Любові до Вітчизни ні вітер не роздує, ні зима не схолодить, ні далечінь не переможе» [1, 119]. І, можливо, тоді ми наблизимось з вами до розгадки феномену Маркіяна Шашкевича, людини надзвичайно високої культури, що з особливою повагою та надзвичайним пієтетом ставилася до мудрості та релігійності власного народу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Маркіян Шашкевич. Твори. – К.: Дніпро, 1973. 191с.

2. Олексюк Л., Цьолків У. «Разом к світлу, други жваві!» // Українська мова та література. 2015. № 19–20. С. 82–85.
3. Шалата М. Маркіян Шашкевич // Маркіян Шашкевич. Твори. – К.: «Дніпро», 1973. С. 3–20.